

Nr 180.

Av herr **Domö m. fl.**, om skyndsamt fullföljande av utredningen rörande frågan om lagstiftning angående arbetsavtal.

I anledning av motioner bl. a. från högern (I: 256 och 257, II: 588 och 589) anhöll 1936 års riksdag, att »Kungl. Maj:t måtte låta fortsätta och avsluta utredningen rörande frågan om lagstiftning om arbetsavtal samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda», samt att »utredning måtte verkställas rörande de åtgärder, som genom samhällets försorg lämpligen kunna vidtagas för att främja pensionering av personer, anställda i enskild tjänst, samt att de förslag, vartill utredningen kan föranleda, måtte framläggas för riksdagen». (Riksdagens skrivelse nr 421.)

Vid fjolårets riksdag genomfördes en lagstiftning i syfte att bereda rättsligt skydd för pensionsfonder inom privata företag. Härigenom reglerades ett i och för sig synnerligen viktigt avsnitt av de i enskild tjänst anställdas pensionsfråga, i vilket riksdagen redan 1935 på grund av motioner bl. a. från högern hemställt om utredning och förslag. Vad angår den vid 1936 års riksdag begärda utredningen i förevarande fråga, har denna igångsatts men ännu icke avslutats. Mot dess uppläggning synes emellertid den befogade anmärkningen kunna göras, att de närmast berörda parterna och deras organisationer ej beretts tillfälle att direkt delta i utredningens genomförande. Det skulle utan tvivel motsvara ett allmänt önskemål, om så skedde. Utredningens snara slutförande, vilket enligt vår mening är synnerligen angeläget, behövde för den skull näppeligen försvåras.

Beträffande åter frågan om lagstiftning rörande det enskilda arbetsavtalet har intet förslag av Kungl. Maj:t bebadats till årets riksdag. Över huvud synes icke någonting — i varje fall såvitt känt är — hava åtgjorts från Kungl. Maj:ts sida för att bringa denna fråga till sin definitiva lösning, ehuru snart två år förflutit sedan riksdagen begärde utredningens avslutande i enlighet med andra lagutskottets, av nuvarande justitieministern undertecknade hemställan i saken. Detta förefaller desto märkligare som en rättslig reglering av arbetsavtalet efter de tidsödande och ingående utredningar, som ägt rum och över vilka myndigheter och enskilda sammanslutningar haft tillfälle att yttra sig, icke torde kunna bereda några större svårigheter. Starka sakskaäl tala även för att denna lagstiftning skyndsammast möjligt genomföres. Det gäller här i första hand att fylla ut en lucka i gällande rättsordning. Denna lucka har under senare år blivit i än högre grad påtaglig för dem, som närmast syssla med arbetslivets praktiska problem. Från många håll omvittnas, att sådana vitala spörsmål som exempelvis gränsdragningen mellan kollektivavtalsbestämda och av enskilda arbetsavtal reglerade områden, förutsättningarna för arbetsavtalets uppsägande eller hävande, frågan om i vilken

utsträckning rätt skall anses föreligga för arbetsgivaren att å arbetstagarens lön göra avdrag för ersättning för skada, som arbetstagaren i och för arbetet tillskyndat arbetsgivaren, m. fl. liknande för närvarande olösta eller otillfredsställande lösta spörsmål gång efter annan mellan parterna på arbetsmarknaden framkalla slitningar och tvister, vilka genom en lämpligt avvägd lagstiftning om arbetsavtalet helt skulle kunna undvikas. Icke minst ha olägenheterna av det nuvarande tillståndet blivit uppenbara, då det moderna organisationsväsendet börjat vinna utbredning inom yrkesgrupper, som tidigare endast i mindre omfattning berörts därav. Här har lagen om arbetsavtal en vägledande och normerande uppgift av största vikt att fylla, särskilt med hänsyn till angelägenheten av såväl att kollektivavtalets respektive arbetsavtalets giltighetsområde klart fixeras som att de oorganiserade arbetstagarnas rättsläge närmast preciseras.

Arbetsavtalets rättsliga reglering är vidare förbunden med ett socialt syfte av dominerande betydelse i våra dagars samhälle, nämligen att genom meddelandet av olika skyddsbestämmelser söka tillmötesgå de berättigade krav på ökad trygghet i själva anställningsförhållandet, vilka framställas av de till antalet snabbt växande yrkesgrupper, som enligt alltmera gängse språkbruk pläga sammanfattas under benämningen »privatanställda», med andra ord, den tekniska och administrativa personalen inom det enskilda förvärvslivet. Från olika håll inom de privatanställdas organisationer har man kraftigt understrukit önskvärdheten av att arbetsavtalet snarast möjligt göres till föremål för lagstiftning. Skulle ett avgörande i denna fråga nu ytterligare förhalas, måste det utlösa känslor av besvikelse i vida kretsar. Inom de privatanställdas egna led torde man inte kunna undgå att göra jämförelser mellan det forcerade reformnit, som statsmakterna ägna andra samhällsgruppers problem, medan deras viktigaste frågor gång efter annan ställas på framtiden.

I våra motioner till 1936 års riksdag med förslag till lag om arbetsavtal utvecklade vi närmare ovanstående synpunkter. Utöver vad vi då yttrade må emellertid, med anledning av den i saken senare förda debatten, följande anföras.

Det har sagts, att sociallagstiftningen i första hand bör komma de allra sämst lottade till godo. Vi ha intet att erinra häremot. Skäl kunna emellertid finnas för att inrikta den samhälleliga omvårdnaden även på andra grupper, i den mån inga berättigade intressen bli lidande därpå. Så har man förfarit på olika områden av det sociala arbetsfältet. Vad nu de privatanställda angår, befinna sig, som vi i våra motioner till 1936 års riksdag påvisade, stora grupper av dessa i socialt och ekonomiskt hänseende på ett icke oväsentligt sämre plan än andra samhällsgrupper, vilkas speciella intressen man på skilda vägar sökt tillvarataga i sociallagstiftningen. Samhällets ingripande för att skapa ökad anställningstrygghet åt tjänstemannaskikten och därmed jämförliga personalkategorier står sålunda i full överensstämmelse med de principer, som man anser bör vara vägledande i denna lagstiftning. Att samhällets ingripande i detta fall avser att åt en grupp ga-

rantera vissa förmåner, som man icke i samma utsträckning anser sig kunna garantera åt andra grupper, utgör icke heller någon nyhet i svensk socialpolitik. Som tjänstemannakommittén framhållit

»ligger det i det moderna samhällets natur, att enhetliga regler icke i varje hänseende kunna uppställas för alla grupper av arbetstagare. En enhetlighet av denna art skulle kunna leda till en försämring av de förmåner, lagen avser att trygga, och därmed åsidosätta de berättigade krav i sådant hänseende, som måste synas naturliga för vissa betydelsefulla grupper. Lagstiftningens uppgift är att anpassa sig efter rådande förhållanden, i den mån de synas rättvisa och befogade, och icke att för vinnande av en för verkligheten främmande enhetlighet begränsa sig till en schematisk minimireglering».

På sina håll har man gjort gällande, att de privatanställda icke skulle hava behov av sociala skyddsbestämmelser, sedan de genom lagen om förenings- och förhandlingsrätt erhållit ökade möjligheter att s. a. s. taga sin sak i egna händer. För vår del medverkade vi till genomförandet av nämnda lag och hälsade särskilt med glädje riksdagens beslut att i densamma enligt vårt förslag införa regler om en alternativ förhandlingsordning förbunden med skiljenämnds-förfarande. Men det sociala syftet med vissa materiella stadganden i den planerade regleringen av det enskilda arbetsavtalet grundar sig mera på rättsbetonade än på rent intresseinfluerade krav från de privatanställdas sida. Över huvud framstår det för konservativ grundsyn som ett vitalt önskemål att söka utjämna motsättningarna mellan kapital och arbete, att mildra och avdämpa konflikterna på arbetsmarknaden — ej att vidmakthålla längesedan föråldrade stridsställningar. En sådan grundsyn torde även motsvara de tänkesätt, vilka dominera bland samhällets stora mellangrupper. Förgätas må icke heller, att möjligheten att anlita fackliga kampmedel för det övervägande antalet privatanställda knappast kan få samma betydelse som exempelvis för den organiserade industriarbetarvärlden.

På grund av vad vi sålunda anfört yrka vi,

att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa, att utredningen rörande frågan om lagstiftning angående arbetsavtal skyndsamt fullföljes och avslutas samt att förslag till sådan lagstiftning därefter framlägges för riksdagen.

Stockholm den 23 januari 1938.

Fritiof Domö.

Th Borell.

Gustaf Velander.

J. B. Johansson.

Nils Gabrielsson.

M. Svensson.

Gustaf Tamm.

